

Węcowski, Andrzej

Sesja popularnonaukowa: "Ludowe Wojsko Polskie 1943-1983"

Szkice Podlaskie 2, 172-176

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SESJA POPULARNONAUKOWA: „LUDOWE WOJSKO POLSKIE 1943—1983”

W październiku 1983 r. obchodziliśmy 40-lecie Ludowego Wojska Polskiego. Z tej okazji odbywały się w naszym województwie uroczyste akademie, spotkania z kombatantami II wojny światowej, były wysokie odznaczenia państwowe, wspomnienia, wzruszenia, kwiaty.

Stacja Naukowa Mazowieckiego Ośrodka Badań Naukowych MTK w Siedlcach również zaakcentowała tę rocznicę. Dnia 7 października 1983 r. odbyła się w Zespole Szkół Zawodowych Nr 1 w Siedlcach sesja popularnonaukowa na temat: „Ludowe Wojsko Polskie 1943—1983”.

Wzięli w niej udział kierownik Wydziału Ideologicznego KW PZPR Henryk Brzeziński, sekretarz KM PZPR Janusz Rosa, kierownik Wydziału Ideologicznego WK ZSL Andrzej Soszyński, wicekurator Oświaty i Wychowania płk mgr Stanisław Goles, wyżsi oficerowie Wojska Polskiego, Zbawidowcy, pracownicy naukowcy Wojskowego Instytutu Historycznego, Instytutu Historii PAN, Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej, nieliczni nauczyciele historii, studenci, młodzież szkół ponadpodstawowych.

Sesję otworzył i przewodniczył jej Andrzej Węcowski — kierownik Stacji Naukowej MOBN w Siedlcach. Nawiązał on do tragicznego września 1939 roku i potwornej w skutkach okupacji. Hitlerowcy z zadziwiającą szybkością zajmowali wsie i miasta, pozostawiając za sobą tysiące pomordowanych, pożary i zgłiszcza. Terror okupanta systematycznie przybierał na sile. Aresztowania, łapanie, masowe egzekucje były zjawiskiem codziennym. Kiedy na naszej ziemi pojawiły się obozy koncentracyjne, trudno było wówczas się zdobyć na jakikolwiek optymizm. Ale w czwartym roku okupacji nastąpiły wydarzenia, które tchnęły nadzieję w serca udręczonych Polaków. Na ziemi radzieckiej powstało Wojsko Polskie. Do wczoraj tułacz.

a dziś żołnierze z piastowskimi orłami na czapce drogę do ojczyzny, drogę do wolności zlił własną krwią i obficie znaczyli mogiłami. Na Cmentarzu Zasłużonych w Zakopanem widnieje napis: „Ojczyzna to ziemia i groby. Narody tracąc pamięć, tracą życie. Zakopane pamięta”. Zaś na cmentarzu pod Monte Cassino są takie słowa: „Oddaliśmy Bogu dusze, ziemi włoskiej ciała a serca Polsce”; „Przechodniu, powiedz Polsce, żeśmy polegli wierni w jej służbie”. Pierwszy napis można umieścić prawie na każdym cmentarzu w naszym kraju, a drugi — na wielu cmentarzach świata.

W maju 1945 roku z wielkim wzruszeniem witano Dzień Zwycięstwa. Ci, którzy tego dnia nie doczekali, „umarli po to, by inni mogli żyć”.

Referat: „Podlaski ruch oporu 1939—1945 na tle ogólnokrajowym” wygłosiła doc. dr hab. Stanisława Lewandowska z Instytutu Historii PAN w Warszawie. Autorka referatu zwróciła szczególną uwagę na następujące zagadnienia:

1. Położenie geograficzne regionu, specyfika ukształtowania terenu, warunki sprzyjające ruchowi oporu, działaniom partyzanckim, grupom dywersyjnym.
2. Metody okupowania regionu, poczynania policji, represje, polityka ekonomiczna okupanta.
3. Podłoże, założenia i przyczyny rozwoju tajnych organizacji wojskowych i politycznych podległych Rządowi Polskiemu na emigracji (Armia Krajowa) i Polskiej Partii Robotniczej (Gwardia Ludowa, Armia Ludowa).
4. Konspiracja i samoobrona: akcje sabotażowe na kolei, tajne nauczanie, prasa podziemna, niszczenie dokumentów w urzędach gminnych, skuteczne akcje antykontygentowe, zbrojne akcje na posterunki policji, więzienia: zdobywanie broni, uwalnianie aresztowanych (ok. 14 bardzo udanych akcji).
5. Akcje bojowe ruchu oporu i partyzantki: ok. 90 potyczek, walk i bitew; ok. 300 akcji na kolei: wysadzanie torów, wiaduktów, wykolejanie pociągów; ok. 150 akcji na urzędy administracyjne (niszczenie tych urzędów); ok. 30 akcji na samochody z dostojnikami niemieckimi.
6. Podsumowanie: znaczenie ruchu oporu na Podlasiu w walce z hitlerowskim okupantem.

Dr Jerzy Strychalski z Siedlec w swym referacie: „Historyczne znaczenie bitwy pod Lenino” przedstawił podłoże stosunków polsko-rosyjskich i radzieckich do 1943 roku i wpływ bitwy pod Lenino na ich zmianę.

1. Przebieg bitwy pod Lenino od strony wojskowej.
2. Stosunki polsko-rosyjskie i radzieckie na przestrzeni his-

torii — od Unii Lubelskiej do II wojny światowej. Autor referatu wykazał, że stosunki te były nieprzyjazne albo wręcz wrogie.

3. Historyczne znaczenie bitwy pod Lenino: zwrot w stosunkach polsko-radzieckich. Po raz pierwszy w historii żołnierz polski razem z Armią Radziecką walczył przeciw wspólnemu wrogowi — Niemcom hitlerowskim. Bitwa pod Lenino zrodziła braterstwo broni i krwi.

Referat: „Walki na przyczółku warecko-magnuszewskim” wygłosił płk mgr inż. Stefan Rola z Warszawy. Autor referatu, jako saper, brał udział w tych walkach. Przybliżył on wydarzenia tamtych dni poprzez osobiste wspomnienia.

1. Przebieg walk na przyczółku warecko-magnuszewskim:
- Zajęcie przyczółka przez 8 armię gwardyjską dowodzoną przez gen. płka Wasyla Czujkowa początkiem sierpnia 1944 roku (armia ta stanowiła lewe skrzydło 1 Frontu Białoruskiego).
 - Przełamanie radzieckiej obrony przyczółka przez wojska niemieckie i podejście pod Studzianki — 9 VIII 1944 r. (wojska niemieckie były wspierane przez lotnictwo, artylerię i dywizje pancerne).
 - 14 VIII 1944 r. — odparcie Niemców przez 1 Brygadę Pancerną im. Bohaterów Westerplatte i 1 Armię Wojska Polskiego.
 - Włączenie się do walki 1 Pułku Lotnictwa Myśliwskiego „Warszawa” — 23 VIII 1944 r.
 - 14—15.01.1945 r. — ofensywa zimowa. 61 armia dowodzona przez gen. P. Bielew, wspierana przez polskie brygady artylerii, przełamały obronę niemiecką (gwałtowny odwrót Niemców).
 - 16.01.1945 r. — Warka i okolice były wolne.
2. Znaczenie zwycięstwa na przyczółku warecko-magnuszewskim:
- 61 armia wojsk radzieckich, wspierana przez polską artylerię, 17.01.1945 r. podeszła pod Błonie, otaczając Warszawę od południowego zachodu. Konsekwencją tego manewru było wejście 1 Armii Wojska Polskiego z wojskami radzieckimi do Warszawy i wyzwolenie jej.
 - Zdobycie przyczółka warecko-magnuszewskiego otworzyło wojskom zaprzyjaźnionych armii drogę na Berlin — była to olbrzymich rozmiarów ofensywa.

Referat: „Wkład ziemi siedleckiej w tworzenie Ludowego Wojska Polskiego” wygłosił mjr dr Edward Pawłowski z Wojskowego Instytutu Historycznego, który omówił następujące sprawy.

1. Geneza 8 dywizji piechoty:
 - Po rozmowach Józef Stalin — Michał Rola-Żymierski przystąpiono do tworzenia w okolicach Siedlec tej dywizji, która wchodziła w skład 2 Armii Wojska Polskiego (Rozkaz nr 8 Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego z 20 sierpnia 1944 roku).
 - 8 dywizja piechoty formowana była na bazie partyzanckiego ugrupowania „Jeszcze Polska nie zginęła” płka Roberta Satanowskiego.
2. Organizacja 8 dywizji:
 - Oparto ją na radzieckim etacie dywizji strzeleckiej gwardii Armii Radzieckiej.
3. Formowaniem dywizji tej zajęła się grupa operacyjna (87 oficerów z płk. Wasylem Gulidą na czele), która przybyła z Lublina 28 sierpnia 1944 roku.
4. Dowództwo dywizji: płk Wasyl Gulida, od 8 września 1944 r. płk Jan Iwanczura, od 21 listopada 1944 r. płk Józef Grażewicz.
5. Lokalizacja: Mordy — dowództwo i sztab 8 dywizji; Sosenki (w lesie) — 34 pułk piechoty; Klimonty — 32 pułk piechoty; Pruszyń Pieńki — 37 pułk artylerii lekkiej.
6. Współpraca wojska z ludnością cywilną.
 - Powstały Koła Przyjaciół Żołnierza (Mordy, Siedlce, Łosice, Łysów, Rusków), które zebrały dla żołnierzy z okazji świąt 15 tys. paczek (10 tys. paczek wysłano żołnierzom na front).
7. Żołnierze uczestniczyli w przeprowadzaniu reformy rolnej (cztery brygady brały udział w parcelacji 20 majątków obszarniczych w pow. siedleckim).
8. Szlak bojowy 8 dywizji piechoty:
 - Rozbudowywanie obrony w rejonie Piły i w rejonie Wrocławia.
 - Nacieranie w składzie 2 Armii Wojska Polskiego w kierunku Drezna.
 - Udział w bitwie budziszynskiej.
 - Udział w operacji praskiej.

Płk dr Marian Kowalski z Warszawy w referacie: „Symbolika wojskowa wyrażona w odznakach, odznaczeniach i medalach” zaprezentował nowe twory odznak wojskowych, upamiętniające historyczne walki Ludowego Wojska Polskiego, okres pokojowy.

1. Ordery i odznaczenia LWP nadawane w okresie od 1943 r. po dzień dzisiejszy, np.: Order Virtuti Militari, Krzyż Grunwaldu, Krzyż Walecznych, Krzyż Partyzancki, Medal za Warszawę, Medal za Odrę, Nysę i Bałtyk, itp.

2. Odznaki LWP, np.: odznaki pamiątkowe szkół, uczelni wojskowych i kursów wojskowych, wojskowe odznaki wyróżniające, wojskowe odznaki specjalistów wojskowych, wojskowe odznaki honorowe i pamiątkowe itp.
3. Medale (podział): osobowe, jednostek i instytucji wojskowych, medale bite z okazji jubileuszów, rocznic wyzwolenia.

Referat: „Współpraca I Dywizji im. Tadeusza Kościuszki z ruchem młodzieżowym w Siedlcach” wygłosiła dr Halina Winnicka z WSR-P w Siedlcach. Wystąpienie to miało charakter wspomnieniowy. (Autorka referatu w latach swej młodości była aktywnym członkiem tego ruchu).

1. Działalność ruchu młodzieżowego Om-Tur. (Organizacja Młodzieżowa — Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego):
 - Organizowanie paczek świątecznych dla wojska (Halina Winnicka z d. Grabowska, Czesława Fiuk, Emilian Domański, Franciszek Osiński).
 - Przygotowywanie przedstawień, recytacji, śpiewów dla żołnierzy stacjonujących w Siedlcach, okolicy i leżących w szpitalu.
 - Pomoc żołnierzom przy budowie toru Siedlce—Łuków.
 2. Współpraca wojsko — młodzież:
 - Kapitan Hammer — zorganizował dla członków ruchu młodzieżowego (ZWM i Om-Tur) kurs polityczny I stopnia nt.: „Ustrój Polski Ludowej”.
 - Młodzież także uczono, jak należy przygotowywać się do występu publicznego, jak należy występować na wiecach, od czego zależy powodzenie publicznego wystąpienia.
 - Bezpłatna pomoc lekarska dla młodzieży (badania, lekarstwa, środki opatrunkowe, usługi stomatologiczne).
- Po referatach uczestnicy sesji obejrzeni program artystyczny zaprezentowany przez młodzież Liceum Ogólnokształcącego Nr 1 w Siedlcach oraz Zespół Pieśni i Tańca Podlasie.

Sesja popularnonaukowa była wyrazem pamięci tych, którzy polegali w boju o wolną Polskę, a także wyrazem wdzięczności tym, którzy walczyli na wielu frontach II wojny światowej, a dzisiaj są żywą kroniką tamtych dni.